

Johannes Baptist Schneyer. *Die Unterweisung der Gemeinde über die Predigt bei scholastischen Predigern. Eine Homiletik aus scholastischen Prothemen.* München 1968 ss. 101+3nlb. Verlag Ferdinand Schöningh.

Kaznodziejstwo średniowieczne poczynając od wieku XII, a może szczególnie od następnego stulecia, rozwijało się dość szybko. Na taki stan wpłynęły różnego rodzaju czynniki. Przede wszystkim zmiana na lepsze nastąpiła dzięki powstaniu uniwersytetów. Nie można również pominąć pojawienia się dwóch zakonów żebraczych, tak zasłużonych dla

głoszenia słowa Bożego. Równocześnie rozwinęła się twórczość piśmiennicza z omawianej dziedziny. Dowodem tego są setki rękopisów zalegających półki starych bibliotek. Jest to dziedzina dość ważna w życiu Kościoła, niestety, jeszcze czekająca na gruntowne opracowanie. Z tego też względu każda praca oparta na solidnej bazie źródłowej jest dość

przychylnie przyjmowana przez mediewistów. Bez wątplenia do takich prac należą rozprawy wychodzące spod pióra J.B. Schneyera. Dał się on już poznać kilkakrotnie jako dobry znawca dziejów kaznodziejstwa. Napisał szereg artykułów z homiletyki średniowiecznej, jak również większe rozprawy. W 1965 r. ukazało się jego pierwsze repertorium incipitów kazań średniowiecznych (*Wegweiser zu lateinischen Predigtreihen des Mittelalters*. München 1965).

Do ciekawszych prac J.B. Schneyera należy również *Die Unterweisung der Gemeinde über die Predigt bei scholastischen Predigern* (München 1968). Praca ta dzieli się na 3 zasadnicze rozdziały. Rozdział wstępny w sposób dość syntetyczny omawia średniowieczne kaznodziejstwo. Zajmuje się w nim autor znaczeniem pojawiającego się w średniowieczu urzędu kaznodziei, który posiadał uprzywilejowane miejsce w społeczności (misję ich porównywano do misji proroków). Szczególną uwagę zwrócono na okres późnej scholastyki. Kaznodzieje tego okresu, będąc świadomi ważności swego urzędu, sami często to podkreślali w swoich kazaniach. Dlatego w ich wypowiedziach można z łatwością odszukać myśli scholastycznej teorii kaznodziejstwa. Po scharakteryzowaniu bazy źródłowej przystępuje autor do rozwiązania 3 zagadnień: kazanie, kaznodzieja i słuchacz (takie zresztą ujęcie jest zgodne z homiletyką średniowieczną). Przy omawianiu samego kazania zwrócono uwagę

na cel, jaki ma przed sobą to publiczne wystąpienie. Pierwszą i najważniejszą zasadą kazania jest Bóg w Trójcy Jedyny. On jest nawet właściwym kaznodzieją, a człowiek tylko jego narzędziem. Siłę działania głoszonego słowa Bożego porównują średniowieczni autorowie z działaniem sakramentów. Opracowane przez Schneyera źródła homiletyczne dość szczegółowo omawiają zalety i słabości kaznodziei (rozdział II.) Przede wszystkim zapoznajemy się z uwagami dotyczącymi urzędu i zadań kaznodziei. Wśród kwalifikacji i przymiotów osób piastujących ten urząd można wymienić takie jak: specjalne nastawienie do zawodu, wielka gorliwość, właściwości umysłowe, zdolność przewodzenia ludziom. Sukces kazania zależy również od samego wystąpienia kaznodziei. Jednak to wszystko nie oznacza, by nie dostrzegano wad i słabości kaznodziei. Całość rozważań o średniowiecznej homiletyce zakończono krótkim rozdziałem o słuchaczach, ich obowiązkach i zadaniach, jak również o ich wadach.

Wprawdzie omówiona pozycja ze względu na swoje rozmiary należy do mniejszych opracowań (razem 104 strony), ale ze względu na poruszone zagadnienia daje nam dobrą odpowiedź na szereg pytań nurtujących badacza średniowiecznego. Zaletą tego opracowania jest oparcie w solidnej bazie źródłowej i stworzenie, w miarę możliwości, dobrej syntezy.

Ks. Marek Zahajkiewicz